

Következik a közölt 8-ik vsz. (Annyi ádáz...), mely a *kéziratban 10-ik*.
A kézirat 11-ik (utolsó) versszaka a közölt 9-ik vsz. kiegészítésével:

Csend vagyon most a hazában, ⁴	<i>Megtanultunk várni, türni,⁵</i>
Gyászos, mély halotti csend,	<i>(Türni)⁶ a sors ostorát,</i>
Mert e nép feltámadása	<i>Lesz igazság s mi megüljük</i>
Nemsokára eljövend.	<i>Gyilkolóink vértorát.⁷</i>

Jegyzet. ¹ A közlés Bajza *Összegyűjtött munkái* 3-ik (1900) kiadására vonatkozik. — ² A 8-ik vsz. első két sora a kézirati első fogalmazásban ekkép: *Rajta, Habsburgok fájának Vérbakói öljetek!* — ³ Első fogalmazásban: *És tovább is.* — ⁴ A kéziratban B. ceruzajavitása: *Csend (van?) most egész hazában.* — ⁵ Az első fogalmazás szerint: *Jellemünk jön: várni, türni.* — ⁶ A kézirat összehajlásánál a papíros szakadozott s az eredeti szó olvashatatlan. — ⁷ Későbbi javítás: *A Habsburgok vértorát.*

BADICS FERENC.

KISFALUDY SÁNDOR KIADATLAN KÉZIRATAL

A' párosodó Ifjúság.

(Második, bef. közlemény.)

Második Felvonás.

1. Jelenés.*

*(Dárdaynak kerttye. Egy terepély hársfa; alatta (terített)** asztal, pipákkal (kávés edényekkel)** Délután.)*

VICZA, BÁBI. Utóbb MISKA.

VICZA. A' kávés asztal körül forgolódik, rakogat, keveset szóll.

BÁBI. Az Úrfiakról beszél. Ruhákról. Völgyit dicséri, ki utánna jár tegnaptól fogva, csábítgattya Viczát.

MISKA töltött pipákat hoz és egy más asztalra leteszi. Midőn az Urak jönnek, Vicza, Babi, Miska elmennek.

2. Jelenés.

DÁRDAY, LAMARINE—RÁBODYNÉ, PALI—MANCZI, FÖLDY—LÓRI, VÖLGYI—FANNY, KÁROLY, DOMBY, DANKÓ, CSATÁNDY.

(Az öszve kapcsolttak egymást vezetik.) (Kávéznak. Lóri és Rábodyné gazdálkodnak. Lóri az Ifjaknak, Rábodyné az öregeknek. A' kávézás alatt többnyire*) *Dankó tréfál, és hol Csatándyt, hol Dombyt vexállya.* (A kávézó asztal alatt)** *A' pipázás közben elő hozakodnak a Magyar könyvekről.*

Dankó ad reá alkalmatosságot. Verseket olvasván el, à la Kazinczy.

LÓRI, FANNY elsétálnak.

KÁROLY másfelé elvész.

MANCZI Palit elhívja.

FÖLDY, DOMBY, VÖLGYI elmennek egygyütt.

*) Az 1. Jelenést a kéziratban Kisfaludy áthúzta.

**) A rendes betűkkel szedett részt Kisfaludy áthúzta.

10. Jelenés.

PALI, MANCZI, RÁBODYNÉ, LÓRI.

PALI iparkodik meg menekedni Manczitól, és elmegy. — Haszontalan beszédek.

11. Jelenés.

DÁRDAY, RÁBODYNÉ, LÓRI, MANCZI.

DÁRDAY mondgya, hogy az egész társaság La[marinékhöz] készül, lovag, kocsin.

MANCZI erre mindjárt elsiet, hogy társ legyen és még öltözködik.

DÁRDAY mondgya, hogy Lóri itthon ma.....

12. Jelenés.

Harmadik Felvonás.

Bánhalom. (Lamarine házi kertye. Azon nap estve.)

1. Jelenés.

KÁROLY egyedül.

Monologussa a' Szerelemről. Lórin töprenkedik. 'S minthogy már a' Szív' érzéseinek úttján nem boldogulhat, eltökéli magát, hogy ő is megkérleti Lórit a' közönséges szokás szerint, tartván tőle, hogy a' sok kérők között elveszti.

2. Jelenés.

LAMARINE, KÁROLY, azután KARDOS — még utóbb ANDOR.*)

LAMARINE dohányozva sétál. KÁROLY attyát kéri, hogy kérje meg neki holnap Lórit. Lamarine hajtogattya fejét, — szeretné, ha Károly még nem házasodnék — jobban szeretne ütközetbe menni, mintsem Leánykérőbe. — Meg ígéri.

KARDOS jön rövid beszéd után a' házasság eránt — melyben valamennyi Leányt karaktere szerint mustrálja, — elmennek Lamarinnal, Károly maga marad ismét. Ismét Lóriról álmodozik. ANDOR levelet hoz Károlynak Lóritól — a' kertészlegény adta kezébe — Lóri azt írja neki, hogy ma estvére, vacsora után a' kertben fogja várni — a' három nagy vadgesztenye alatt. Fontos közlése volna vele, jöjjön kabátban.

KÁROLY igen örül. Fanni jön.

3. Jelenés.

FANNY, KÁROLY. Károly jókedvű Fannit vexálja. — Mondgya, hogy jól teszi, hogy Palit szereti; noha nem igen érzékeny szívé, de jó. Így jó. Etc. Fanni mondgya, hogy nem is kell neki turbékoló gerlicze. — (Elmennek.)

4. Jelenés.

(Tengeri. Dárday házában az ebédlő, mint az I^o Felvonásban. Vacsora után; az asztal még terítve van.)

DÁRDAY, RÁBODYNÉ, DANKÓ, SERÉNY.

DÁRDAY és RÁBODYNÉ az Ifjakat teszek....

DANKÓ tréfál.

SERÉNY a' gazdaságról beszél. — Elmennek.

*) A szereplő személyek között nincs felsorolva. Inas.

5. Jelenés.

MISKA és TÖBB INASOK az asztalt szedik. VICZA és BÁBI jönnek, mennek. Az inasok az urakat teszik, veszik. Babi szintűgy. — Vicza nem szól. Mindig szemérmes.

6. Jelenés.

(Nagy kert Tengeriben. Padok. Fák. Ernyők.)

LÓRI, VICZA köpönyegben.

LÓRI szemérmes, félénk Viczával együtt. Károlyt várja. Károlyról beszél, hogy boldoggá akarja tenni — — — — — akarattya ellen — — — se fog cselekedni. — Azonban jön Völgyi.

M — — — — —

7. Jelenés.

— — — — —

8. Jelenés.

LÓRI VICZA vissza jönnek.

LÓRI fél 's csudálkozik Völgyi és Manczi szerelmeskedéseken. Megvesztetett voltokon. Ismét egy szerelmes Pár közelget, és Lóri és Vicza rettegve rejtkehelyekbe mennek.

9. Jelenés.

DOMBY és BÁBI

DOMBY Bábit vezeti. Szerelmeskednek. Quasi jam se peracta. Dombly Bábit szolgálattyaiba hívja azon esetre, ha nem kapja meg Lórit, a' miről már kételkedik is.

10. Jelenés.

KÁROLY és a' VOLTAK.

KÁROLY Lórit keresi. Mondgya, hogy már egy susogó Párt látott, de nem tudhatta kicsoda. — Gyanakodnék, de — nem mer, Lórit igen becsülvén. De még is bizonyosság kell néki. 'S megtámadgya Domblyt. Dombly és Babi megrettennek. Utóbb mindegyik elszégyenedve elmegy.

11. Jelenés.

VICZA, KÁROLY — utóbb LÓRI.

VICZA Károlyt vezeti. — Vicza utóbb Lórit hívja elő és Vicza el megy vigyázni, hogy senki ne háborítsa ezeket, vagy hamar hírt adhasson.

KÁROLY, LÓRI. Szives, szerelmes ömledezések között tanakodnak egymással. Lóri rettegését beszél a' felett, a' mit látott. Rettog a' jövődöre nézve.

KÁROLY mondgya, hogy atya holnap megkéri. Lóri keveset reményl. De esküszik, hogy soha másé nem lesz, hanem Károlyé.

KÁROLY szökésre csábittya. LÓRI megharagszik. — Békéllés. — Esküvések.

Negyedik Felvonás.

Első Jelenés.

(Tengeri. Dárday' házában Manczi szobája. Reggel.)

MANCZI, BÁBI.

MANCZI háló ruhában, pongyolán, öltözködve. — Az Urfiakról beszélt. Károlyba szeretett. Pipeskedik. Csiklandós monológus. A' Szépségről. Szerelméről. — Lóri' szépségét alázza.

BÁBI Manczinak szája' ize szerint beszélt. Etc.

2. Jelenés.

RÁBODYNÉ. A' VOLTAK.

RÁBODYNÉ a' múltt éjjeli álmát beszéli. Mindent öszve hadar. Ifjúságáról, győzelméről beszél, szeretőről. Mondgya, hogy utóbb mégis az lett férje, kit legkevesebbet szeretett. — Beszéli, hogy a' múltt éjjel sok mozgást hallott.

3. Jelenés.

LÓRI és a' VOLTAK.

LÓRI reggeli látogatását viszi véghez. Szemérmesen viseli magát. BÁBI rakogat, foglalatos. Lóri fejét igazgattya. LÓRI megköszöni, és mondgya, hogy Vicza nem tanúlt Szoba Leány, csak falura való! Megköszöni Babi szorgalmát.

4. Jelenés.

PALI, VÖLGYI. FÖLDY, DOMBY, DANKÓ és a' VOLTAK.

Az URAK reggeli vizitájokat teszik. MANCZI követi, hogy olly soká alutt. FÖLDY mondgya, hogy Lórit m[ár] kereste, de nem találta. Mindenféle beszédek. — Lóri elmegy. Utóbb mind elmennek

5. Jelenés.

(Az öreg Dárday' szobája.)

DÁRDAY, SERÉNNYEL.

SERÉNY Földyt árullja be, hogy Leányát cs..... Lóri vele szerencsétlen l....

DÁRDAY csudállja. SERÉNY elmegy. — Dárday boszonkodik Földyenn és mondgya, hogy Leányát sohasem fogja kénszeríteni — MISKA bejelenti.....Lamarint.

6. Jelenés.

LAMARINE — — — — —

DÁRDAY öszvehúzza szemöldökét. Nem akarná örömet megbántani Lamarint; utóbb kimongya, hogy nem adgya oda — ha másért nem is, csak azért is, mivel ő nem magyar. — Az Indulatok Játéka. Keserűség a' két öreg részéről. — Dárday bányja, hogy ez majd felzavarja barátságokat ect. Lamarine elmegy.

DÁRDAY monologussa. Csenget és Lórit kívánnya.

7. Jelenés.

DÁRDAY, LÓRI.

DÁRDAY. Keményen fogja Lórit, és azt kérdezi, ha tudtával esett e megkéretetése, és ha egygyet ért e Károllyal. — Érzékeny scéna az atya és Leány között. — Lóri fél 's retteg. Az atya keményen bánik Leányával, és atyai átkával fenyegetvén őket, haraggal elmegy.

LÓRI. Tragikus monologussa, mellyben elmond Károlyról, és élete' boldogságáról. De egyszer 's mind erős lélekkel eltökéli, hogy Ő kész ugyan szerencsétlen lenni, de semmi erő arra nem fogja tökéllhetni, hogy valaki máshoz menyen. — Elmegy. — Elejbe jön Károly indulatosan.

8. Jelenés.

LÓRI. KÁROLY.

Szerelmes, kétségbeesett scéna Lóri és Károly között.

KÁROLY arra beszéli, szökjön el vele.

LÓRI azt mondgya, hogy ő örökös hív barátnéja lessz. De mennyen el onnan a' Regementhez. Levelezni fog véle, és ha érdemes lesz szívére, ha most nem is, utóbb még az övé lehet Az öreg Dárday visszajön.

9. Jelenés.

DÁRDAY, LÓRI, KÁROLY.

DÁRDAY haragossan elparancsolgya Lórit. Lóri elmegy.

Érzékeny scéna Dárday és Károly között, mellyben váltva hol harag, hol szánakodás uralkodik. Végtére egy Paripával és pénzzel kinálgya Dárday Károlyt. A' ki megvétve az az ajándékotal megy el.

DÁRDAY megszereti Károlyt. Nem csudálgya, hogy Lóri ötet mint a' többit. Sajnálgya, hogy nem Magyar.

10. Jelenés.

[DÁRDAY], RÁBODYNÉ, DANKÓ.

RÁBODYNÉ mondgya, hogy Lóri magát szobájába zárta.

DANKÓ mondgya, hogy Károly nyargalt.

DÁRDAY rövid jelenti, hogy bár elmennének a' Ny....

Ötödik Felvonás.

Első Jelenés.

(Tengeri. Dárdaynak kerttye. Délután.)

DÁRDAY maga. A' történetet fontolgattya. Lórit sajnálgya. Csenget. Elő jön Vicza.

2. Jelenés.

DÁRDAY, VICZA.

DÁRDAY Viczától kérdi, mint van Lóri. VICZA mondgya, hogy fejét fájlalgya. Etc. DÁRDAY mondgya, hogy Dankót küldgyék oda. Vicza elmegy. DÁRDAY ismét maga beszéli.

3. Jelenés.

KARDOS, DÁRDAY.

KARDOS Lórit kéri Károlynak. Mondgya, hogy senki sem Magyarjabb ennél. Úgy mintha tudná Lamarine titkát, de nem mondgya ki. Erősen hajtya Dárdayt. Dárday fel bosz mondgya, hogy hagygyon neki békét. KARDOS vastagon mondgya, hogy megbánnya tettét. Látszik volt katona. Károlyt dicséri etc.

4. Jelenés.

DÁRDAY, DANKÓ.

DÁRDAY Lamarinékről beszéli. DANKÓ tréfáll. DÁRDAY Károlyt dicséri. 'S csak azt sajnálgya, hogy nem magyar.

MISKA jön, bejelenti Lamarinet, mondván hogy Dárdayval magával akar beszélteni. Dárday fél, hogy ismét fija dolgában jön. Dankót elküldi.

5. Jelenés.

DÁRDAY, LAMARINE.

LAMARINE mondgya, hogy bucsúzni jött. Elmegy Bánhalomról, a' hol szeretett volna meghalni. De elmegy, mert szíve fáj. Általadgya Bánhalmot, küldgye oda Fiscálisát a' birtokos.

DÁRDAY meghökkenik. Megszomorodik. Kűszködik magával — — —
— — — hja. Kéri Lamarinet — — — — — lette magát az elmenetelre.
Érzékeny széna. Közben — — — — — fuvattatik, de távol.

6. Jelenés.

KÁROLY, FANNI, a' VOLTAK.

KÁROLY szomorúan, hidegen attyának stafétát hoz.

LAMARINE elolvastván, sír és nevet örömében. És — — — — bucsúzik, mondgya, hogy betellett legfőbb kívánsága, hol — — — — Elbeszéli, hogy ő nem francia Lamarine, hanem — — — — — kinék öregattya a' Rákóczy Ferenczel. Francia — — — — — és a' kinék jószágát elconfiscáltatták. Tengeri az ő nemzetségéé volt — Bánhalom melyet ő nevezett úgy — — — — — ő Őseinek jószágán megh — — —
Gyermekei sem tudták — — — — — Ő Felsege az ő és Károly érdemeiért megengedte, — — — — — előbbi neveket vis — — — — —
kivévén — — — — — keserűen — — — — —

7. Jelenés.

DÁRDAY, LAMARINE, KÁROLY, FANNI, RÁBODYNÉ, PALI, FÖLDY, MANCZI, VÖLGYI, DOMBY, DANKÓ, KARDOS, CSATÁNDY.

DÁRDAY nyúghatatlanokodva, mintegy magán kívül Lórit kiáltozza, mondgya, hogy ha nem jöhet, hozzák ide őket. PALI elmegy érette. — Követi Lamarinet, Károlyt ölelgeti, hol egyiket, hol másikat. KARDOST is követi.

Minden ember bámul. Rábodyné csak nem tud hová lenni kíváncsiságában, megtudni, mi történt.

LÓRI jön PALIVAL.

Most Dárday declarállyá, hogy Lamarine Tengeri etc. Lórit Károlynak veti. — Megkéri Fannit Palinak. Mondgya, hogy Palit exheredállyá, ha Fannit el nem veszi.

FANNI tréfál, hogy az nem megy olly hamar.

DÁRDAY mondgya Csatándynak, hogy Tengerit vissza adgya örökre Tengeri Károlynak, és gyermekeinek. Megesik az eljegyzés. Ferencz királyt dicséri! — Örül, hogy Károlynak vitézi érdemeit Lórival megjutalmazhattya. A többi kérőket vexállyá örömében.

2.

A SOMLÓ MINT «PANTOMÍM».

A győri kézirat-csomóból előkerült második darab a *Somlónak földolgozása* élökképpé. Kisfaludy Sándor a *Szigliget* c. regéjéből «versekkel tarkázott pantomimet» próbált alakítani, amelyet Angyal Dávid Kisfaludy *Minden munkáiban* (3: 456—60.), a *Regékhez* írt jegyzeteiben adott ki. Ugyanott megemlíti, hogy Dengi Jánostól tud egy a *Tátiakából* készült ilyen «néma ábrázolatról» is. A *Somlóból*, a költőnek ebből a «kedves kölykéből» készült pantomím tehát most már a harmadik.

Somló.

Néma ábrázolat a' Rege szerint.

1.

Palota. — LÓRA, a' színnek oldalán, egy Széken ülve, hárfá mellett énekel; szemérmében földre szegzi szemeit. KÁLMÁN MESTER, az Attya (igen

egyszerű, szegény ruhában) a' háta megett, komoly helyzetben, keresztbe öltött kezekkel áll. Az éneklőt vegyes, mind két nembéli Társaság, öreg, fiatal állva, ülve, figyelemmel hallgattya. A' hallgatók közül legszembe-tünőbb BAKACS ELEK, ki Lórába életre halálra bele szeretvén, Őtet szerelmes tekintetével, sovárgó helyzetével majd nem — fallya. — Hárfá helyett lant is lehet Lóra' kezében. — Az ábrázolatot kísérő versek:

Mohón nyelé, a' mit látott:	Mohón nyelé, a' mit hallott:
Lóra' édes bájait;	Az ének' bájhangjait.

2.

Somló Várban Palota. — KÁLMÁN MESTER és BRÚNO, a' Dömölki apát egymásra esmernek, és egymásra borúlva, sírva állanak. BAKACS és LÓRA, most még Völegény és Menyaszszony, egymást kézen tartva, — bámúlva nézik az egymást ölelő két Öreget. BAKACSNak szemei a' két Öregen bámúlva csüggnék. LÓRA szemei Bakacson függnek, mint egy kérdezve: Miként, mért van ez így? — *Versek:*

Egymásra rá homorodva	Igy síraták Hazájokat,
Árpád' nemes két fija —	Tégedet, óh Hunia!

3.

Úgyan azon Palota, abban egy fészület. Vagy, ha lehet, kápolna oltárral. — BRÚNO Eleket és Lórát öszve adgya, áldást mondó helyzetben, menny felé emelt szemekkel. Bakacs, egy térden nem egészen leboruló ájtatossággal. Lóra, egészen térdelve, majd nem földig omló, ájtatos helyzetben. Kálmán, imádkozva, felemelt kezekkel, áldásért könyörgő az új házaz PÁRRA. LLYÉS, a' vén Porkoláb nem javalló, irigy tekintettel, hátul nézi az öszvekelőket. *Versek:*

Hazafiak, társak, szülők,	Férj, 's feleség, ketten egygyek —
Jók és hívek legyetek! —	Légyen áldott frígyetek!

4.

Somlóvárnak Udvara. — BAKACS ELEK háborúba megy, és búcsuzik. Jobbjával feleségét öleli által, ki fiacskáját tartva ölében és sír; ballyával Kálmánnak bal kezét tartva. Kálmán komoly, de örömet szikrázó tekintettel szemléli bajnok Vejét, és jobb kezét annak vállán tartva. Oldalról egy lovász áll, és Bakacs lovát tartva. A' lónak csak feje, és kalapáló egygyik lába látszik ki. — Hátul a' Vár népe különböző bús, és mulató helyzetben. Ezek között szembe-tünő a' komoran álló vén Porkoláb, és KANÓTH BARÁT, a' Várnak kapitánya. *Versek:*

Megyek én is, Lóra lelkem,	Édes Hazám' váltságára; —
Szívem' édes kedvesse!	Dolgunk' Isten vezesse!

5.

A' Bakonyban egy Csárda' melléke. — Hátul egy álarczás, lantot verő, és éneklő Fejér Személy; mellette egy álarczás férjfi, mind' a ketten szegény köntösben. A' férjfinak karján egy Sólyom Madár áll; — mellette egy agár, melly hegyzett fülekkel Bakacsra tekint. Oldalról egy lófej néz ki. A' ló előtt Bakacsnak lovászszá a' földön alszik. — Legelől, de mégis a másik oldalon, Bakacs Elek, félig fekvve, fejét felemelve, borzadva, mord tekintettel hallgattya az Éneklőt. *Versek:*

Meg hökkent ő; — felborzadtak	Mert mérgesek a' közletről
Feje minden szálai;	Hangzó ének' szavai.

6.

Erdő. — Bakacs lóháton. A' ló sebesen vágató helyzetben. Bakacs mérges, dühös tekintettel, kivont karddal nyargal. Az agár kiöltött nyelvvel, elnyújtva fut mellette, de egy kisség hátrább. Ugyan azon fejér személy, 'melly Bakacsot az 5dik Felvonásban éneke által felingerlette, ugyanazon ruhában, de álarca nélkül, egy fa mellől, kárt örvendő helyzetben nézi a' véres boszszúra szágüldő dühös Ifjat. *Versek:*

Nyargal Elek, nyargal, szágüld, — Habzik, csepeg — fülád a' ló,
A' hír kutya mellette; És a' lovag heggyette.

7.

Somlóvár. — A' vár' kapuja mellett ülő és csak nem rég érkezett testvérével mulatozó Lórá, 's hívtelennek vélt feleségét Bakacs általdöfi kardgyával. Az ábrázolatnak momentuma következendő: Bakacs a' legnagyobb dühösséget jelentő öreg vonásokkal már általdöfte feleségének szívét. Kardgya mélyben láttatik a' testbe szúrva Bakacsnak jobb keze által. — Lóra haladokolva, félhunyt szemekkel, bal kezét sebjen tartya, jobb kezével Bakacsnak bal karját. — Lórának testvére, fegyver nélkül lévén, elszőrnyedve nézi testvérének meggyilkoltatását, Bakacsnak jobb és döfő karját mintegy későn tartóztatva egygyik karjával. — Kálmán távolabb, arcát két kezével befedve, dermedve, rogyó térdekkel áll néma fájdalomában. *Versek:*

«Élly 's hally tehát, álnok Szajha! Ezt ordította, — 's markolatig
A' kedvesebb' karjába'!» Döfi kardgyát Lórába.

3.

A' BÜNHÖDŐ HITSZEGÉS.

Rege.

A' *megboszszúlt hitszegő* első fogalmazványának töredéke. (1—46. versszak.) Kisfaludy már ezt a kéziratot átdolgozta úgy, ahogyan a kiadásokból ösmerjük. Az alább közölt néhány változat az első fogalmazás, amelyet a költő vagy törölt és mással pótolta, vagy törlés nélkül, a lapszálon újra írt. — A kézirat 16, mindkét oldalon megírt, felére hajtogatott folio-levél. A 35—37. versszak a kéziratban eredetileg a 2—4. volt.

SZEMÉLYEK:

(*Dancs Ágnes*)* Bús Janka
Dancs (*Janka*) Klára.
Lébenyi Miksa úrfi

Dancs (*Ostfy*) Gábori úrfi
Tiborcz Lovász.

2. *versszak* a kéziratban törölve, de (miként a kiadásokban) 35. v.-nak fölhasználva.

3. s. *szíve* h. *kedve*, a 4. s. *életkedvet* h. *örömöket* volt.

A végsőleg 2. v. 11. s. eredetileg: *ki szót, 's hitet egy szége.*

3. v. (a kiadásban 36. v.) törölve. Eredetileg 1. s. *Szűvárulás* h. *a' sziv-csalás*, 11. s. *Ennek haszonvétele.*

4. v. (részben a kiadás 37. v.) a kéziratban (törölve):

A' királymak ütéletét
Figyelemmel hallgattya
Gábor úrfi, a' vitéző
Ostfy Nemnek fajzattya;
'S elméjében rég forogott
Boszszús gondolattjának

Ingerei most egy erős
Tökéletté válnak.
A' szomorú történetet
'S azt, miképpen büntettetett
Egy hitszegő — roszzúl, jól?
Egy agg rege imígy szöll.

* A (*zárójelben*) dőlt betűkkel szedett neveket a költő a kéziratban áthúzta.

- Végleges 3. v. 12 s. K. Kálmánnak javítva Józsnak.
 4.: 3-4.* *Férjétől, Bús Agostontól — De — kik már elhalának*
 9: 11-12. *Mínthogy meghalt Nemzője — Haza hívta szülője.*
 11: 11-12. *Élted boldogságára — Janka legyen vagy Klára.*
 12: 10-11. *Kinyíltt virágkorukban — Most százszorta bájoltóbbak*
 13: 11-12. *Miksa elment Klárához — És Klárától Jankához.*
 18: 11-12. *Ezen eljegyzésünket — 'S nyilván kössük frigyünket.*
 21: 9-12. *Ráborúlva holt Attyára Bízta magát árvája*
 Az Egeknek irgalmára Haldoklott arcz-rózsája.
 23: 4. *Pirulkodva, 's kebel tárva*
 29: 3. *Ki szóval és könnyel szűntett*
 31: 7-8. *S azért Miksa szíve vágygyát — Csak távolról mutatta.*
 37: 3-4. *Gábor Úrji, Dancs Mihálynak — Elmés, lelkes magzattya.*
 9-10. *'S könyörgést tett királyához — 'S szabadságot kért Attyához.*
 44: 12. *'S őt el nem ragadhatom.*
 45: 4. *Fájdalmának 's könnyának.*
 46: 5-8. *Apám helyett, ki Pokra ment*
 Bátyám lessz a' fogadó
 'S önmön magam a' szívemmel
 Kezem 's javam' od'adó.

4.

GYULA' SZERELME.

A kéziratcsomó utolsó darabja a *Gyula szerelmének* fogalmazványa, összesen 32 folio-íven 128 lap. Nem teljes. Hiányzik az I. ének egészen, a II. ének 1-8. versszaka (A-D ív), VI. ének 25-40. versszaka (V ív), IX. ének 9-53. versszaka (Kk, Ll, Mm ív). Az alábbiakban is a változatok eredeti fogalmazványát közöljük, amelyet a költő már a kéziratban törölt, javított, vagy törlés nélkül a lapszálon újra fogalmazott.

II. ÉNEK.

- 22: 3-4. *A' kit szeret és meg is kért, — Lenne Párja életének.*
 25: 2-8. *Agyára keltt zavarban*
 Igy kínlódván, útnak indul
 Egy nagy szél 's hó viharban
 A' kutyák csak alig hiszik
 Hanem inkább (majd: Sűnytt fülekkel) hunyászkodnak.
 26: 2-3. *Az idő veszélyadó. — Konczot neki benned ne adgy!*
 12. *Őt mérgével takarja — javítva: Örökre eltakarja.*
 27-28. eredetileg 37-38.
 28. *Négy baráttya, (Boszszülőji) Egy szirtfalról esve lelték,*
 Szerencsétlenségének, A' kopók ott kikémlelték,
 Hogy lennének orvoslói A' melly szíves e bújók,
 Utánna emlenének. Oly szívetlen boszszújók.
 40: 3-4. *'s egy csillogó könygyöngy némán — Bizonyította szemében.*
 41: 11. *Mert azoknak barátsága*
 44: 5. *A' szívből ömlő érzés*
 46: 12. *A' világ tanácsiban.*
 47: 1. *Egy Leánynak, egy Asszonynak*
 61. (egészen törölve):
 Négy-öt kereszt évszám, ősz haj
 Még csak akkor öregség,
 Mikor lelkünk' testünk' sok baj

* A kettőspont előtt a versszak, utána a sor száma.

- Érvén, lelkiünk betegség.
 A' férjfiének gyümölcs kora
 Becsesebb, mint virággpora.
 62: 1. A' ki idős, nem öreg még.
 12. Férjfiakban a' vénség.

III. ÉNEK.

- 3: 1—2. Bátor volt a' férjfi neve — Rokonnnya volt és Báltya
 5. És továbbá szeretője.
 4: 4. Sok Ifraknak Kábanál (?)
 15: 3. Legjobb, szebb 's valóbb életme
 17: 11. Szív az Eszszel egygyezvén
 22: 11. Fájdalmat érezhetett
 22: 11. Hah! kegyetlen Lantos lélek
 26: 3—6. Nagy szerentsé' vettébe' Késő bánat ritkán tudta
 Történt csak jól Üstökénél Azt eddig kipótolni.
 Kell azt mindgyárt markolni,
 34: 1—2. 'S csendesség lessz: mintha maga — Az Idő is lankadtan
 6. és 8. Mozdulatlan nyugodnék — Takarózva aluszniék
 Lapszálen: Nyugodna, nyugszana — Szumnyadna, alszana.
 46: 6. Csodát rejtő báj-csomóból
 52: 2. Nem lelék visszhangjokat
 vagy) Hogy az engem illető
 59: 3. Színe alatt; — Ó szenvedő
 7. Csak most tuggya, hol 's kinél van.

IV. ÉNEK.

- 7: 8. Mézet nyujtó könnyeket.
 11: 3—4. Megesmerni voltaképen — a' nagy nyomorúságot
 8. Forr már kétes nyugalma.
 20: 7—8. Mint Bátornak, a' Regédben — Nem lett öröm' termése.
 30: 8. Szóba kelő magvai
 34, 36, 37: betoldás.
 51: 3. Nézz szemembe — ki ezt vágta
 54: 3. Elly boldogúl! és tarts több jót
 56: 4—5. Meredező szemekben. — Eleteknek jövendője
 7. Kereng 's zajlik elméjekben
 57: 8. Testem, lelkem! — Boldogtalan! —
 59: 6. Örök öröm élelmét — Haggya veszni.
 69: 5—8. — — meg' tikkadó És záporként hanyat homlok
 És piruló lángoknak Eső útas csókoknak
 70: 1. Könnyel kevertt zavarjában

V. ÉNEK.

- 7: 3. Mely aranynál is többet ér
 13: 8. 'S története Gyulának.
 17: 7—8. Kívált, a' ki kebelében — Szintügy érzi e' hiányt
 20: 7—8. Szvét, lelkét megragadgya — 's bájköttellett úgy vonnya
 24: 2. Fellobbanó lángjai
 27: 10. De még jobban Királyánál
 40: 8—9. Nyomban mindgyárt elszakaszt
 Több életet; — Magad vonod
 41: 3—4. De tán inkább több és nagyobb — Veszélyt képzeléséből
 42: 3. 'S a' Lantosok hazájában
 11. A' Lantosok ihlési
 50: 1. Mintha Eszak Erdőt, Felhőt
 másként: Mintha a' Szél Eget, Földet — Tengert öszve
 osztana

- 51: 2. *Örömeit éltének*
 56: 11—12. *Orozva megragadák, — És magokat — megadák.*
 61: 7. *Tartsa Isten, 's oltalmazza*
 62: 3. *Keszthelynél a' Balatonon*
 67: 10. *Ó is, hogy ne esmerne rám? —*
 70: 9. *Nem inger, hogy ő nyomozzon*
 72: 7. *'S a' szép Hölgynek bús érzelme*

VI. ÉNEK.

- 2: 3. *Óh! de meg is érdemled ezt*
 8: 4. *Jobb szót adgyon; mint éled meg*
 45: 3—4. *Mikor látom, tövisekké — Eltében mint válának*
 50: 5. *Szívárványját rajzolva is*
 62: 3—4. *Mert az, a' mit esze forgat — Feltételnek nem csekély.*
 66: 6. *'S legyen Isten véletek*
 67: eredetileg az 1—4. és 5—8. sorok megfordítva (5—8, 1—4.)
 következtek.

VII. ÉNEK.

- 3: 5. *Felborzadván érző begye*
 6: 11—12. *'S a' sors úgy rá szedhette — Hogy öt máshoz köthette.*
 7: 5. *Megvillant az Esz fáklyája*
 8—9. *A' szívben és elmében — Nyugalom és békesség lön*
 8: 7. *Szelidebb és így türethetőbb*
 9: 1. *Eletünkben kötelesség*
 21: 2. *Szívem szenvedésének*
 22: 11—12. *Szemfényvesztő (Mint csalóka) tünemény*
Százsor csúfolt vélemény.
 23: 6. *Boldogságos partjára (majd: ölébe — végül 's gyönyörűség révébe)*
 8. *Terem 's nevel számára (majd: édes hevébe)*
 27: 3. *Fagyalllya meg bár az Erkölcs*
 29: 1. *De más oka, hogy az Eszed*
 35: 9—11. *Melly szívének könnyaitól Csapdosgatott nagy köszál*
Mint a' tenger hajjaitól

VIII. ÉNEK.

A versszakok eredeti rendje: 1. 2. 5. 3. 4. 6.

- 5: 1. *'S egyszerre egy eddig néki*
 6: 1. *De őt bár mint nyomorgattya*
 10: 2. *A' szép Hölgyet gyötrelme*
 14: 7—8. *Töredezett szavainak — Ez örvényes értelme.*
 15: 8. *Hatalma ez, 's fegyvere.*
 21: 1. *Hát Gyuláról mit mondgyunk már?*
 21: 7. *Ezen roppant Természetben*
 25: 5. *A' fájdalom' lángösvénye*
 17: 1—2. *Azon irigy, ellenséges — Szenvedelme' szikrája*
 35: 6—7. *Körültem megrengeti — Csak a' sors' vasvesszejét nem*
 8. *Fohászkodni (majd: sóhajásra) indította*
 36: 5—8. *Zúgó, habzó hullámidnak*
Honnan támad kelete?
Fölcsapkodó, Földcsapkodott
Szívemnek (majd: Belsőnnék) vagy képzete?
 7. sor újra: *Te öblödből feldagadó*
 38: 2—3. *Igy szállának húrjai; — De most, hajh! megváltozának*
 7. *Szavaként bűg 's nyög belőlem*
 39: 5. *Fáj szíve a' hív szolgának*

- 40: 5. *Lénárd lévén a' szép Hölgynél*
 7. *Bár jó végre, csak maga volt*
 44: 3. *Ott fejlene ki valómnak*
 45: 1—2. *Eletem egy lángpatakiként — Foly egy komor pusztában*
 50: 7—8. *Mint a' mellyre a' halálnál — Kicsinyt jobb a' felelet.*

IX. ÉNEK.

- 1: 5. *Virágoznak a' Vidéknek*
 2: 1. *Élet 's öröm Égnek, Földnek*
 7. *Bút 's keservet eresztvén rá*
 6: 7—8. *A' por vastag gomolyokban — Tekeredett Ég felé.*
 8: 5—8. *Oh! csak egyszer láthatnám még!*
Magamtól hald érthetné,
Hogy nincs erő, melly szívből
Szerelmem' kiveszthetné.
 7 sor (újra) *Galamb vagyok, egy kányának ...*

X. ÉNEK.

- 3: 2. *'S térdre bukva így sőhajt*
 7: 7—8. *Mert Rózsával csak ez által — Áll még öszvefüggése.*
 A 8. versszak betoldás.
 9: 1. *De mért legyek (így tünődik)*
 7. *Mellybe soha reményeim*
 16: 7. *Meg nem szülvén már örökre*
 A 17—20. versszak betoldás.
 18: 1—4. *Mint a' Lovag, kit száguldó*
Paripája ragadván,
'S ádáz, sebes nyargalttában
Egy szittyóba szakadván,
 21: 3—4. *'S ellent állni gyenge lévén — Nála az Ész védelme*
 28: 3. *A' felhőből, mellynek indul*
 34: 7. *Várazdik a Jövőre*
 36: 3—4. *A' fájdalom' árjaival — Vért habozó szívből*
 37: 3—4. *Hajh! vésziben öszvedülni — Éltetmet elmúlatta!*
 38: 2. *Kébelednek szerelmét*
 41: 4. *Öszvetépi, szaggattya*
 54: 8. *Melly már gyilkol könnyával*
 59: 3. *Veled élek, veled halok!*
 60: 7. *És a' Sajkát Gyula ekkor — (majd: 'S Gyula magát a'*
Sajkában)
 66: 6—8. *'S csókra csókkal felelve* *Egymást általölelve.*
A' habokba hanyatlanak
 (Ugyanez a három sor az utólag betoldott 67. v. befejezése lett.)

Közli: GÁLOS REZSÓ.